Fakty i mity, czyli co szkodzi szkolnej edukacji

6.5.2026 - | Instytut Badań Edukacyjnych

Intuicja często prowadzi nas na manowce w kwestiach dotyczących tego, jak najlepiej kształcić dzieci. Mity na ten temat tak mocno zakorzeniły się w społecznej świadomości, że często trudno odróżnić je od faktów popartych naukową wiedzą.

Zweryfikowaną i przystępnie opisaną podpowiedzią co w edukacji działa, a co jednak nie, służy „Przewodnik po strategiach edukacyjnych". Sprawdzamy!

Przewodnik po strategiach edukacyjnych

MIT: Lepiej oddzielić uczniów „zdolnych" od „słabych", żeby ci drudzy nie „ciągnęli lepszych w dół".

MIT MIT

FAKT: Dzielenie uczniów według tego kryterium, np. na osobne klasy, a więc sztywny podział na „mocnych" i „słabych" to błąd. Jak mówi „Przewodnik", taka strategia przynosi średnio zero miesięcy dodatkowego postępu. Najbardziej tracą na tym uczniowie o niższych osiągnięciach – ich postępy mogą spowolnić nawet o trzy miesiące i doprowadzić do spadku wiary we własne możliwości. Dobieranie dzieci według umiejętności może dawać pozytywne efekty, ale uwaga!, tylko w odniesieniu do pracy w grupach, zwłaszcza na matematyce.

FAKT FAKT Przewodnik

MIT: Pomaganie w nauce innym to dla każdego ucznia strata czasu.

MIT MIT

FAKT: Metoda zwana tutoringiem rówieśniczym, kiedy jeden uczeń wspiera drugiego, tłumacząc mu materiał, przynosi korzyść obu stronom tego procesu. To jedna z najlepszych strategii edukacyjnych, gdzie przy bardzo niskim koszcie wdrożenia można średnio osiągnąć sześć miesięcy dodatkowego postępu. Może to być tutoring międzyrocznikowy, kiedy starszy uczeń pełni rolę przewodnika, a może być w ramach tej samej grupy wiekowej. Rówieśnicy mogą także pełnić rolę tutora i ucznia zamiennie. To metoda nastawiona na współpracę i informację zwrotną, angażująca obie strony. Bonus: polepsza atmosferę w klasie.

FAKT FAKT

MIT: Nic tak nie utrwala wiedzy jak wykuwanie na pamięć.

MIT MIT

FAKT: W edukacji nie chodzi tylko o to, czego się uczysz, ale o to, jak to robisz. Bezmyślne powtarzanie materiału na pamięć, żeby dobrze zdać np. faktograficzny test, to metoda, która ma krótkie nogi. Na dłuższą metę najlepiej sprawdzają się metapoznanie i samoregulacja – to metody bardzo skuteczne, dają aż 8 miesięcy dodatkowego postępu, a ich koszt wdrożenia jest bardzo niski. Uczą dzieci, jak samodzielnie planować i monitorować własną naukę (metapoznanie), a także jak zarządzać sobą w tym procesie (samoregulacja). Chodzi o umiejętność stawiania celów,

koncentrowania się na nich i wiarę w swoje możliwości. – Niewielu uczniów zdaje sobie sprawę z tego, że jeśli skończą szkołę, wiedząc, jak samodzielnie się uczyć, to poradzą sobie nie tylko w dalszej nauce, ale także na rynku pracy – przekonuje Maciej Jakubowski, dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych – Państwowego Instytutu Badawczego.

FAKT FAKT

MIT: Warto inwestować w mniejsze klasy, bo to poprawia osiągnięcia uczniów.

MIT MIT

FAKT: Odchudzanie klas jest nieopłacalne, i to z wielu powodów. Przede wszystkim generuje wysokie koszty przy bardzo niskim wpływie (+1 dodatkowy miesiąc) na rezultaty. Skromne efekty widać dopiero przy zmniejszeniu klas do mniej niż 20 lub nawet 15 osób, i to przy założeniu, że nauczyciel pochyli się nad każdym z uczniów osobno, dając mu np. odpowiednią informację zwrotną. Zainwestowanie nawet mniejszych kwot w szkolenie pedagogów nastawione na rozwijanie samoregulacji u uczniów czy wdrożenie tutoringu rówieśniczego przynosi znacznie lepsze rezultaty.

FAKT FAKT

MIT: Powtarzanie klasy jeszcze nikomu nie zaszkodziło. Dzięki temu można nadrobić zaległości i utrwalić materiał.

MIT MIT

FAKT: Z badań zamieszczonych w „Przewodniku” wynika, że „drugoroczni” robią mniejsze postępy w nauce niż ich rówieśnicy o podobnych trudnościach, którzy przeszli do następnej klasy. Ta strategia cofa ucznia, a wyniki rzadko poprawiają się w dłuższej perspektywie. Ponadto jest kosztowna, a dodatkowo także powoduje stygmatyzację, wyrwanie dziecka z grupy rówieśniczej, a w rezultacie ujemny efekt edukacyjny. Powtarzanie klasy wpływa zatem negatywnie na samoocenę ucznia i jego motywację, niszczy poczucie skuteczności.

FAKT FAKT

MIT: Uczeń powinien domyślić się, co poprawić na podstawie oceny, jaką dostał.

MIT MIT

FAKT: Samo wystawienie oceny to za mało. Stopień nie jest wystarczającym komunikatem, uczeń potrzebuje precyzyjnej informacji zwrotnej. To taka instrukcja na przyszłość, wskazująca kierunek rozwoju. Dzięki niej uczeń będzie umiał odpowiedzieć na pytania: W jakim punkcie jestem? Dokąd zmierzam? Co muszę zrobić, żeby dojść do celu? Rozmowa z nauczycielem lepiej motywuje niż „sucha” ocena. W efekcie uczniowie osiągają średnio 6 miesięcy dodatkowego postępu! Informację zwrotną, podobnie jak metapoznanie i czytanie ze zrozumieniem, można rozwijać na każdej lekcji z korzyścią dla wszystkich uczniów, bez dzielenia na słabszych i gorszych, a więc bez etykietowania czy stygmatyzowania.

FAKT FAKT

MIT: Nauczyciel powinien wziąć pod uwagę, czy uczeń jest wzrokowcem, czy słuchowcem i pod tym kątem z nim pracować.

MIT MIT

FAKT: – Brzmi to jak fajna, intuicyjna metoda. Problem w tym, że badania empiryczne nie potwierdzają skuteczności takiego podejścia – komentuje Tomasz Gajderowicz, wicedyrektor IBE PIB i tłumaczy: – Kiedy w jednej grupie badanych uczniów materiały różnicowano względem lubianych stylów uczenia, a w drugiej nie, okazało się, że nie ma to żadnego, podkreślam: żadnego edukacyjnego wpływu na wyniki edukacyjne uczniów. Co więcej, kategoryzowanie uczniów w ten sposób może być szkodliwe, ponieważ ogranicza ich potencjał i zniechęca do rozwijania innych strategii uczenia się. Co w zamian? Jaka metoda jest lepsza?

FAKT FAKT

– Badania wskazują na kodowanie dualne, kiedy bodźce są jednocześnie przekazywane w formie wizualnego schematu i opowieści o jego poszczególnych elementach – mówi Tomasz Gajderowicz. Przykład? Lekcja biologii, podczas której statyczny schemat budowy komórki ożywa dzięki opowieści o funkcjach jej poszczególnych elementów, angażując jednocześnie wzrok, słuch i wyobraźnię ucznia.

Chcesz dowiedzieć się więcej? Zapoznaj się z artykułem Dowody kontra domysły. Dowiedz się, czym jest "Przewodnik".

Dowody kontra domysły. Dowiedz się, czym jest "Przewodnik"

https://ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/3755-fakty-i-mity-czyli-co-szkodzi-szkolnej-edukacji